ספרי׳ — **אוצר החסידים** — ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו״ר מנחם מענדל

זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

יו״ד שבט, ה׳תשכ״ט

חלק א — יוצא לאור לש״פ ויחי, ה׳תשע״ג

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים״

770 איסטערן פאַרקווי ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושלוש לבריאה

שנת המאתיים להסתלקות-הילולא של כ״ק אדמו״ר הזקן

בס״ד.

פתח דבר

לקראת ש״פ ויחי, ט״ז טבת הבעל״ט — הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתוועדות יו״ד שבט ה׳תשכ״ט, הנחה בלתי מוגה (חלקים הבאים י״ל אי״ה בשבועות הקרובים).

*

בתור הוספה — שני מכתבים (תדפיס מכרכי ״אגרות־קודש״, שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה״ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד ״הקיצו ורננו גו׳״, ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, ״תורה חדשה מאתי תצא״.

ועד הנחות בלה״ק

י״ב טבת, ה׳תשנ״ג
שנת המאתיים להסתלקות־הילולא של כ״ק אדמו״ר הזקן
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2012 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org • Internet: http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5773 • 2012

Printed in the United States of America

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס **„ועד הנחות בלה״ק״**
Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse
538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נדפס בסיוע ולזכות בנימין בן חדוה ומשפחת פדרמן ולזכות אמם חדוה בת לאה רייזל

בס״ד. שיחת* יום ד׳ פ׳ בשלח, יו״ד שבט, ה׳תשכ״ט.

בלתי מוגה

א. ישנו הכלל (שבו השתמש בעל ההילולא כמ״פ, ובפרט בנוגע להתוועדויות) ״פותחין בדבר מלכות״[1].

וב״דבר מלכות״ גופא יש כמה פרטים ודרגות:

״דבר מלכות״ — יכול להיות אפילו הענין ד״אמר מלכא עקר טורא״[2], אע״פ שלכאורה אין בזה ענין של חכמה והבנה והשגה, ועאכו״כ שאין בזה אמיתית ענין החכמה, שזוהי התורה, חכמתו ורצונו של הקב״ה — שהרי הענין ד״אמר מלכא עקר טורא״ נאמר בגמרא לאו דוקא בנוגע למלכי בית דוד, אלא אם רק יש עליו תואר ״מלך״, אזי יש אצלו הענין שכאשר ״אמר מלכא״ — דבר מלכות — הנה אפילו אם ישנו הר גבוה (״טורא״), אזי ״עקר טורא״.

ועאכו״כ כאשר מדובר אודות מלך אמיתי — ״מאן מלכי רבנן״[3], ובנוגע ל״רבנן״ גופא (שכל אחד מהם נקרא בשם מלך) — חד בדרא, נשיא הדור, שמזה מובן, שהוא בבחי׳ ״מלך המלכים״.

ובזה גופא — הרי ״אפילו שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד״[4], והיינו, שאפילו שיחת חולין שלהם, הנה אצל המקבלים והתלמידים שלהם הרי זה נעשה ענין של תורה שצריך לימוד (שהרי ״לימוד״ שייך בענין של תורה), ועאכו״כ כשמדובר אודות ענין של תורה כפשוטו, ובפרט ענין של תורה הקשור עם יום זה.

ובנדו״ד — הרי זה המאמר שבעל ההילולא הוציא לאור ללמוד ביו״ד שבט[5] — באותו יו״ד שבט שבו הי׳ יום ההילולא שלו, שזהו מאמר־תורה שמאחד פנימיות התורה עם נגלה דתורה, שהרי במאמר זה ישנם כמה ענינים של נגלה דתורה, וכמה ענינים של פנימיות התורה, וכולם באים במאמר אחד.

וע״פ מ״ש רבינו הזקן באגרות־קודש שלו[6] בענין יום הילולא של

---

*) תוכן שיחות א־ג (עד המאמר) — הוגה ע״י כ״ק אדמו״ר שליט״א, ונדפס בלקו״ש ח״ו ע׳ 18 ואילך (בשילוב שיחת ש״פ בשלח שנה זו).

1) ראה סה״ש תש״ח ע׳ 224. וש״נ.

2) ראה ב״ב ג, ב.

3) ראה גיטין סב, סע״א. זח״ג רנג, ב (ברע״מ).

4) סוכה כא, ב. וש״נ.

5) ד״ה באתי לגני תש״י (סה״מ תש״י ע׳ 111 ואילך).

6) תניא אגה״ק סז״ך וכ״ח.

צדיקים, ש"כל עמל האדם שעמלה נפשו בחייו" עולה למעלה, ונמשך למטה באופן של גילוי — הרי מובן, שבמאמר זה יכולים למצוא את נקודת ה"עמל שעמלה נפשו" בחיים חיותו בעלמא דין.

וע"פ הכלל בנגלה דתורה (ומזה מובן שכן הוא גם בפנימיות התורה) בנוגע לענינים שיש להם המשך, שנקודת ופנימיות ועיקר הענין בא לידי ביטוי בתחלת הענין ובסיום וחיתום הענין — הרי מובן שבתחלת המאמר ובסוף המאמר רואים את הענינים שבהם "עמלה נפשו" במשך חיים חיותו בעלמא דין.

וכיון שמדובר אודות מאמר של נשיא, שענינו הוא כמו הנשיא הראשון, עליו נאמר[7] "ומשה הי' רועה", היינו, שכל ענינו מתחילתו הוא לרעות את בנ"י צאן מרעיתו, וכן הוא אצל "רועה נאמן" שבכל דור ודור — הרי מובן, שנוסף על כל הענינים והפירושים שישנם במאמר בכל האופנים של פרד"ס התורה, ושבעים פנים לתורה[8], יש בזה ענין שנוגע לצאן מרעיתו, להאיר דרכם בחיים, שידעו מה צריכים לעשות בנוגע להמעשה בפועל שלהם — בהתאם לדבר משנה[9]: "המעשה הוא העיקר", ובפרט כפי שהדגיש בעל ההילולא כמ"פ שהעיקר בכל ענין הוא ה"בכן"[10], ההוראה למעשה בפועל — כדי שילכו לבטח דרכם בנוגע לעבודתם, עבודת הבורא, אשר, "אני נבראתי לשמש את קוני"[11].

ב. תחילת המאמר הוא בפסוק[12] "באתי לגני", ומביא פירוש חכמינו ז"ל[13], "לגן אין כתיב כאן אלא לגני, לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה".

ובהקדמה — שאע"פ שבמדרש זה הובא ענין זה בתור דעה יחידה, מצינו במפרשים[14] שמקשרים זאת עם הפלוגתא של רב עם רבי שמעון בן יוחאי בהנוגע לבנין המשכן:

על הפסוק[15] "ויהי ביום גו'" — איתא בבמדב"ר[16]: "רב אמר, דבר שלא הי' משנברא העולם עד עכשיו נעשה באותו היום, שמשנברא העולם ועד אותה שעה לא שרתה שכינה בתחתונים, אלא משהוקם המשכן ואילך (שהרי במשכן נאמר[17] "ושכנתי בתוכם"), לכך נאמר ויהי, דבר חדוש הוא. רשב"י אמר, דבר שהי', ופסק, וחוזר לכמות שהי', שכן

---

7) שמות ג, א. וראה שמו"ר פ"ב, ב־ד.
8) במדב"ר פי"ג, טז. ובכ"מ.
9) אבות פ"א מי"ז.
10) ראה שיחת יו"ד שבט תשכ"ו סמ"ט (תו"מ חמ"ו ע' 66). וש"נ.
11) משנה ובריית'א קידושין בסופה.
12) שה"ש ה, א.
13) שהש"ר רפ"ה.
14)
15) נשא ז, א.
16) פי"ב, ו.
17) תרומה כה, ח.

אתה מוצא מתחלת ברייתו של עולם שרתה השכינה בתחתונים .. וכיון שנסתלקה השכינה בעת שחטא אדם, שוב לא ירדה עד שהוקם המשכן, לפיכך כתיב ויהי, דבר שהי', ופסק ימים הרבה, וחזר לכמות שהי'".

ונמצא, שמ"ש במדרש שמביא כ"ק מו"ח אדמו"ר בהתחלת המאמר (כאמור לעיל בנוגע לכמה ענינים בתומ"צ, וגם בנוגע להלכה בפועל, שבתחילת הענין מתבטא נקודת ועיקר הענין), "באתי לגני .. למקום שהי' עיקרי בתחלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה" — הרי זה לפי דעת רשב"י, ש"מתחלת ברייתו של עולם שרתה השכינה בתחתונים".

ג. וענין זה מהוה הוראה בהנוגע לפועל — ובהקדמה:

על בנ"י נאמר[18] "אתם המעט מכל העמים". — כך הי' אפילו בזמן שביהמ"ק הי' קיים, ועאכו"כ משחרב ביהמ"ק, שאז נעשה אלקות בהעלם שלא בערך לגבי המעמד ומצב בזמן שביהמ"ק הי' קיים, ובמילא, גם הענין ד"אתם המעט מכל העמים" נוגע יותר מאשר בזמן שביהמ"ק הי' קיים.

ועד כדי כך, שמצד זה ש"אין אנו יכולים .. להשתחוות כו'"[19], הנה אפילו אצל "אתם המעט מכל העמים", נעשית גם עבודת ה' באופן שלא מאיר אצלם אלקות בגילוי, כמו בזמן שביהמ"ק הי' קיים.

וכמובן גם מהמבואר בארוכה במאמר[20] ש"עיקר גילוי אלקות הי' בבית המקדש, דכתיב[17] ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ומזה מובן, שמשחרב בית המקדש ("דאיקרי משכן", כדברי הגמרא במסכת שבועות[21]), אזי ענין זה אינו בגילוי, ונשאר רק בהעלם וברוחניות הדברים; וכיון שהעבודה דתומ"צ צריכה ומוכרחת לבוא במעשה בפועל, הרי זה נעשה קשה יותר אפילו אצל ה"מעט".

ולדוגמא — בנוגע לעבודה שצריך להתייגע עם עצמו:

כאשר יגיע לדרגת "חכם", אזי יהי' ניכר (לא רק "בחכמתו ובדעותיו", אלא) גם "במעשיו במאכלו ובמשקהו .. ובמשאו ובמתנו", בכל פרטי חיי האדם (כמ"ש הרמב"ם בהלכות דעות[22]);

אבל אצל "עמא דבר" — והרי "התורה על הרוב תדבר"[23] — אין זה באופן האמור; הוא אמנם משתוקק שתהי' הנהגתו כמו הנהגת החכם, אבל לאו כל מוחא סביל דא, לא כל אחד אוחז בדרגא זו.

וגם מי שעבודתו היא בשלימות, הנה בנוגע לכמות הזמן, הרי רוב היום הולך על אכילה ושתי' ושינה וכו' — ענינים כאלו שיש צורך

---

18) ואתחנן ז, ז.
19) נוסח תפלת מוסף דיו"ט.
20) בתחלתו (סה"מ שם).
21) טז, ב. וש"נ.
22) רפ"ה.
23) ראה מו"נ ח"ג פל"ד.

בעבודה גדולה לפעול שיהיו באופן ש"בכל דרכיך דעהו"[24], ועכ"פ באופן ש"כל מעשיך יהיו לשם שמים"[25].

ועוד זאת, שגם כאשר מדובר אודות קיום המצוות, שעל זה אמרו[26] "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" — הרי זה צריך להעשות בענייני העולם, עולם הזה, שנקרא "עולם הקליפות", לפי ש"הרשעים גוברים בו" (כמובא בתניא[27] מעץ חיים[28]), ועד כדי כך, שלפני שנגשים לעולם ליטול דבר־מה וליהנות ממנו, צריך לברך[29], ולולי זאת, הנה לא זו בלבד שאינו נהנה מזה, אלא אדרבה — זהו דבר המזיק!

וא"כ נשאלת השאלה:

לאחרי כל אלה — איך יתכן לדרוש מכל אחד מישראל, ש"חייב לומר בשבילי נברא העולם"[30], וכפי שבעל ההילולא מוסיף ביאור בזה[31], "דעולם הוא מלשון העלם[32], דכל או"א חייב לומר דהעלם .. נברא בשבילי, בכדי לבררו ולזככו", היינו, כדי שיהודי יבטל את ההעלם וההסתר, ויראה שהעולם הוא מעשי ידי הקב"ה — הרי זו עבודה גדולה שלא בערך לגמרי, כיון שצריך לעסוק עם מטה מטה ביותר, גשמיות וחומריות העולם, וזאת, בה בשעה שאצלו גופא האלקות הוא בהעלם והסתר, שהרי מדובר אודות זמן הגלות, ובחוץ לארץ,

ואפילו בארץ ישראל עצמה הרי זה גם בבחי' "חוץ לארץ" לגבי המעמד ומצב שבו היתה ארץ ישראל בזמן שביהמ"ק הי' קיים — שלכן יש כמה מצוות התלויות בארץ, שבזמן שביהמ"ק הי' קיים היו מן התורה, ועכשיו הם רק מדרבנן, או שאינן קיימות כלל, ובפרט ענין הקרבנות וענין ביהמ"ק, כמבואר במאמר שזוהי תכלית הכוונה ד"ושכנתי בתוכם", לבטל את ההעלם וההסתר ולעשות לו ית' דירה בתחתונים.

וא"כ, איך יכולים לתבוע זאת מיהודי, ולא רק מיחידי סגולה, אלא כלשון הגמרא[30] "כל אחד ואחד חייב לומר כו'", היינו, שזהו ענין ששייך לכל אחד מישראל, ובלשון של חיוב — הרי "אין[33] הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו"?!

ד. ועל זה בא במאמר (ומיד בתחילתו) התירוץ — שנותן כח לעבודת האדם:

---

24) משלי ג, ו.
25) אבות פ"ב מי"ב.
26) קידושין מ, ב. וש"נ.
27) פ"ו. פכ"ד.
28) שמ"ב ספ"ד.
29) ראה ברכות לה, סע"א ואילך.
30) סנהדרין לז, סע"א (במשנה).
31) שם פ"ד (סה"מ שם ע' 116).
32) ראה לקו"ש חל"ד ע' 112 הערה 63. וש"נ.
33) ע"ז ג, סע"א.

אין זה באופן שהמצב ש"הרשעים גוברים בו" הוא דבר הכרחי בעולם, וההעלם וההסתר על אלקות הוא הכרח ח"ו אפילו מצד הבריאה, וכן המצב ד"אתם המעט מכל העמים" הוא מוכרח מצד הבריאה — אלא אדרבה: מצד הבריאה — הנה "עיקר שכינה בתחתונים היתה"!

מיד כשנברא העולם, עוד לפני שאדה"ר התחיל בעבודתו — נקרא כבר העולם בשם "גני", "גנוני", לפי שעיקר שכינה בתחתונים היתה.

והגע עצמך:

ככל שתגדל מעלת גילוי השכינה בעולמות הרוחניים, כולל ג"ע התחתון וג"ע העליון, ועד לעולם האצילות (שנקרא בלשון הקבלה בשם "עולם האחדות"[34], וכמבואר הטעם בזה, כיון שהוא אחד עם אלקות) ועולמות האין־סוף — אומר רבינו הזקן[35] שאין זה תכלית הבריאה, כיון שלא שם הוא "עיקר שכינה"; עולם האצילות הוא רק "ממוצע" שעל ידו יומשך "עיקר שכינה בתחתונים", בעולם הזה.

ונמצא, שהעולם מצד עצמו הוא תכלית הטוב, ולא עוד אלא שהוא יותר טוב ועיקר לגבי כל העולמות שלפנ"ז ועד לעולמות הא"ס, כיון ש"עיקר שכינה בתחתונים היתה".

אלא שלאח"ז הי' ענין החטאים שסילקו את השכינה מלמטה למעלה.

וגם בענין זה מבהיר בהמאמר, שהשינוי דסילוק השכינה שנעשה ע"י החטאים אינו נשאר קיים, אלא זהו "שינוי החוזר לברייתו" שע"פ דין אינו שינוי[36] — שהרי מיד כשנסתיימו שבעת הענינים שסילקו את השכינה מלמטה למעלה, "עמדו שבעה צדיקים והורידו את השכינה למטה", החל מאברהם יצחק ויעקב, "עד כי משה שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין", שהקים את המשכן, ועי"ז "חזר לכמות שהי'" (כדברי רשב"י), שחזר להיות "עיקר שכינה בתחתונים".

וכיון שהעולם מצד עצמו הוא תכלית הטוב, ואדרבה, "עיקר שכינה בתחתונים היתה", דוקא בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה הימנו, ואפילו השינוי שנעשה לאח"ז שנסתלקה השכינה, הי' שינוי שחזר אח"כ לברייתו, ולכן הנה גם בעת השינוי לא הי' זה ענין של קביעות — הרי מובן שבכחו של כל אחד מישראל לומר "בשבילי נברא העולם", ולומר זאת כפי שאומרת התורה, שיש לה שליטה על המציאות[37], והיינו,

---

34) ראה זח"ג פג, א. עבוה"ק ח"א פ"כ. וראה גם סה"מ תרנ"ט (בהוצאה החדשה) ע' סב. וש"נ.

35) ראה תניא רפל"ו.

36) ב"ק צג, ב. צו, א־ב.

37) ראה ירושלמי כתובות פ"א ה"ב. וש"נ.

שיומשך הדבר בפועל, שיהי' ניכר בכל העולם כולו, שנברא בשביל יהודי — שהוא כמו אדה"ר (שהרי "לפיכך נברא אדם יחידי", "להראותך שמאדם א' נברא מילואו של עולם"[38]), שהי' יצור כפיו של הקב"ה[39] — כדי שיבטל את ההעלם וההסתר שבעולם [שאין זה קשה כ"כ, כיון שאינו אלא שינוי החוזר לברייתו, שינוי עובר], ועד שיפעל בו הענין ד"ושכנתי בתוכם", ומתוך שמחה וטוב לבב.

ה. וזוהי הוראה כללית:

כאשר בעל ההילולא תובע מכל אחד שלא להסתפק בעבודת עצמו, ובעבודת עצמו גופא לא להסתפק בחלק של העבודה, אלא להגיע עד לתכליתה ושלימותה, החל מאל"ף־בי"ת ועד לרזין דרזין דאורייתא, ועד"ז בנוגע לקיום המצוות, עד לאופן של מהדרין ו"מהדרין מן המהדרין"; ועד"ז גם בנוגע לעבודה עם הזולת, לא להסתפק עם ה"זולת" שבו, אלא לפעול גם עם הזולת שנמצא בעירו ובסביבתו ובמדינתו, ועד לפעולה בכל העולם — זועקת השאלה: היתכן?! איך יכולים לדרוש דבר כזה?!

והמענה על זה — בהמאמר:

אין זה באופן שאתם צריכים לפעול "דבר חידוש";

זה אמנם נחשב כאילו פעלו חידוש דבר, אבל באמת, הבריאה עצמה תסייע לכם לפעול שתגיע למעמד ומצב שהיתה בתחילה, ש"עיקר שכינה בתחתונים היתה".

ובדוגמת מ"ש הרמב"ם[40] להטעים הפס"ד שכאשר עכו"ם כופה יהודי לעשות דבר שחייב לעשותו עד שאמר "רוצה אני", הרי זה נחשב "לרצונו" — שלאמיתו של דבר "רוצה הוא (מצד עצמו) לעשות כל המצוות", אלא "יצרו הוא שתקפו", "וכיון שהוכה עד שתשש יצרו", הרי זה "לרצונו", כפי שהמצב הוא מצד היהודי עצמו.

וזהו תוכן הדברים בהמאמר בתחילתו — שאלה הם הדברים בנוגע לכללות העולם כולו, שהעולם מצד עצמו נקרא "גני", "גנוני", לפי שבו נמצאת "עיקר שכינה", אלא שלאח"ז הי' מצב שהיצה"ר אנסו, החל מהחטא הראשון, שהי' שורש על החטאים שלאח"ז, ובמילא, יש בכחו של יהודי — כיון ש"את העולם נתן בלבם"[41], בלבו של כל אחד ואחד — להסיר ולבטל את האונס של היצה"ר בעולם, שזהו ההעלם וההסתר שבעולם, ולפעול שהעולם יחזור למעמדו ומצבו כפי שהי' בתחילת בריאתו, ש"עיקר שכינה בתחתונים היתה".

---

38) סנהדרין שם ובפרש"י.
39) ראה ב"ר פכ"ד, ה. קה"ר פ"ג, יא (ב).
40) הל' גירושין ספ"ב.
41) קהלת ג, יא.

ועי"ז מקיים את הציווי ש"כל אחד ואחד חייב לומר כו'", ובאופן שהאמירה נמשכת ובאה בעשי' בפועל — שעושה דירה לו ית' בתחתונים.

* * *

ו. האמור לעיל הוא נקודה מתחילת המאמר, שמהווה כלל גדול בעבודת האדם לבוראו, שמעניק עידוד ותוספת כח שיוכל לגשת לעבודתו.

וכפי שרואים במוחש, שכאשר אדם מתחיל ענין בהיותו בטוח שיצליח בו, הרי זה נעשה ברוב זריזות ושמחה; משא"כ כאשר נגש לענין באופן שרואה רק את הקושי שבדבר, ורואה את הענינים שיצטרך להתגבר עליהם, ואינו בטוח אם יצליח בעבודתו הקשה הזו — אזי נעשית העבודה שלא בזריזות ובשמחה כ"כ, ובמילא גם שלא בהצלחה כ"כ.

וכידוע המשל בזה — גם מבעל ההילולא[42] — מאופן היציאה למלחמה,

— ובהקדים, שכל ענין הוא באופן ש"מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא"[43], כך, שע"י המשל מ"מלכותא דארעא" יכולים לראות את הענין כפי שהוא ב"מלכותא דרקיעא", ב"מלאכת שמים", עבודת האדם לבוראו, שכללותה היא המלחמה בין היצ"ט ליצה"ר, באופן ש"כשזה קם זה נופל"[44], והאדם צריך לצאת למלחמה ולנצח —

שהסדר בזה, שכאשר הצבא יוצא למלחמה, אזי הולכים מתוך "מאַרש" (שיר־לכת) של נצחון.

ולכאורה אינו מובן: ישנו כלל — שנאמר בתנ"ך[45] — "אל יתהלל חוגר כמפתח", ובפרט שבמלחמה ע"ד הרגיל יש תמיד ענינים של היזק, רח"ל, וא"כ, למה נקבע ענין שלכאורה הוא היפך השכל — שכאשר ה"חייל", איש הצבא, יוצא מביתו ורק מתחיל בהכנה למלחמה, אזי מלמדים אותו לילך כבר עם "מאַרש" של נצחון?!

ומבאר בעל ההילולא, שזהו חלק מהכנת איש הצבא לנצחון במלחמה, שכבר ביציאתו למלחמה צריך להיות בטוח שבודאי ינצח, ולא רק סתם נצחון, אלא נצחון שיבוא לידי ביטוי בגלוי בשיר של שמחה, שזה מורה על גודל מעלת הנצחון (שהרי בנצחונות גופא יש כמה דרגות), שזוהי דרגא נעלית בנצחון, עד שמביאה לידי שיר של נצחון. והיינו, שכדי לנצח במלחמה, צריך לעמוד בתנועה כזו שהוא בטוח בכך שיכול כבר עכשיו לשיר שיר של נצחון, כאילו הדבר מונח בכיסו, ועי"ז פועל את הנצחון.

---

42) ראה סה"ש תש"ט ס"ע 323. וש"נ.

43) ברכות נח, א.

44) פרש"י תולדות כה, כג. וראה תניא פי"ג.

45) מלכים־א כ, יא.

ז. וכמדובר כמ"פ[46] שכל ענין משתקף גם בנוגע לענינים של הלכה, ועד להלכה לפועל:

בין ההכנות למלחמה — שנזכרו בחומש — נאמר[47] "אל ירך לבבכם וגו'", ומביא רש"י (מדברי הגמרא במסכת סוטה[48]) שענין זה נאמר ביחס לכל ה"רעש" ("דער גאַנצער שטורעם") של הצד שכנגד, ש"מגיפין בתריסיהם וכו'" (ככל פרטי הענינים שנימנו שם), ואעפ"כ, "אל ירך לבבכם גו'".

ואין זה באופן של עקשנות בעלמא, אלא יש על זה גם הסברה בשכל (שאפילו השכל מסכים לכך, ואדרבה, השכל מסביר לרגש שבלב שאין נתינת מקום למצב של "ירך לבבכם" וכל הפרטים שבזה) — "כי הוי' אלקיכם ההולך עמכם גו' להושיע אתכם"[49], ועי"ז נפעל נצחון גמור.

ואימתי נאמר הציווי "אל ירך לבבכם", וההודעה ש"הוי' אלקיכם ההולך עמכם גו' להושיע אתכם", ככל הפרטים שבזה — מיד בתחילה, עוד לפני שמגיעים לשדה הקרב, אל המלחמה עצמה.

וכמדובר לעיל בנוגע לשיר נצחון — שזמנו הוא כאשר עומדים להתכונן למלחמה.

ח. וזוהי גם כללות הנקודה שבתחילת המאמר — שהנשיא מורה לאנשי דורו הוראה בעבודת הבורא, שהיא המלחמה עם הצד שכנגד:

צריכים לידע, שזהו דבר ברור, ש"עיקר שכינה בתחתונים היתה", ואילו השינוי שנעשה בזה אינו אלא מצד החטא, שנפעל כתוצאה מזה ש"יצר לב האדם רע מנעוריו"[50], וגם ענין זה הובהר כבר מתחילה — עי"ז שבא אברהם והתחיל להוריד את השכינה מלמעלה למטה, עד שבא והורידה לארץ, באופן ש"באתי לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה".

והרי ענינו של "משה" הוא "עד הים האחרון"[51] — "עד היום האחרון" (כפי שמביא רש"י מספרי), והיינו, שעד היום האחרון ישנה ראיית משה ("משה רבינו ס קוק"), ע"י הנשיא שבכל דור ודור, עד לבעל ההילולא, שפועלת גם ב"יום האחרון", שיהי' הענין ד"ראה החילותי תת לפניך גו'"[52].

וענין זה נמשך אצל כל אחד מישראל בנוגע לעבודה בפועל — שיוצא למלחמה בבטחון גמור, ועד שיכול לשיר שיר של נצחון, כיון

---

46) ראה גם
47) פ' שופטים כ, ג.
48) מב, א־ב.
49) שופטים שם, ד.
50) נח ח, כא.
51) ברכה לד, ב.
52) דברים ב, לא.

שדבר ברור אצלו שינצח וימלא שליחותו בעולם, לעשות מכל העולם דירה לו ית'.

ט. אך יש כאן נקודה נוספת שדורשת הבהרה — שבאה בסיום המאמר:

יכולה להיות אצל יהודי תנועה — שאין לו מה למהר ולהזדרז ולעשות את הדבר היום! אולי יכול להמתין; גם מחר יש יום, ומחרתיים יש עוד יום, וכך יש לו עוד הרבה ימים — עד שבעים שנה, שמונים שנה, "והיו ימיו מאה ועשרים שנה"[53] — שהקב"ה יעניק לו, וא"כ, למה עליו להתייגע היום לתקן את העולם כולו; בינתיים יעסוק מתוך מנוחה בשאר ענינים, ורק כאשר יסיים כל המוטל עליו, אזי יעסוק בתפקידו לעשות מהעולם דירה לו ית'.

ולפלא — שאחד התנאים לביאת משיח הוא ענין הזריזות (כדברי הגמרא בסוף מסכת סוטה וגם במסכת עבודה זרה[54]), ומבואר הדבר במפרשים (במסילת ישרים[55] ובכ"מ) בכמה אופנים, אבל לאחרי כל ההסברות, נכלל ב"זריזות" גם פשטות הענין, שדבר שיכול לעשות היום, לא ידחה למחר, ודבר שיכול לעשותו עכשיו, לא ידחה אפילו לשעה, ולכאורה, ע"פ דין, אין לחשוש שדחי' לשעה קלה תבטל ח"ו את הענין כולו, ובפרט שיש ליהודי מדת הבטחון (שהיא אחת המדות שנדרשות מיהודי) שהקב"ה יעניק לו אורך ימים ושנים טובות, וא"כ, מדוע ממהרים ורודפים אותו לפעול מיד, לנסוע מיד ולהביא דבר ה' בסביבתו ובעירו ובמדינתו ובכל העולם כולו?! — הוא מסכים לקבל על עצמו את השליחות, אבל יש לו זמן, מחר ומחרתיים, ו"יש[56] מחר לאחר זמן"!

י. וכאן רואים איך שכל ענין בתורה הוא באופן ש"התורה היא נצחית" (כהכלל המובא בתניא[57]), וגם באופן ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו"[58],

ובמילא, כשישנו סיפור בתורה, הרי הכוונה בזה היא כפשוטו, שזהו מאורע שאירע לפני אלפי שנים עם איש פלוני במקום פלוני ובזמן פלוני, וביחד עם זה, הרי זה ענין נצחי, שהרי התורה היא נצחית,

וכדאיתא בזהר[59] שהענין ד"תורה" לשון הוראה הוא לא רק בנוגע לעניני הלכות שבתורה, אלא גם בנוגע לסיפורים שבתורה [ועד שהאומר

53) בראשית ו, ג.
54) כ, ב. וש"נ.
55) פ"ו ואילך.
56) מכילתא ופרש"י בא יג, יד.
57) רפי"ז.
58) שבת סג, א. וש"נ.
59) ח"ג קנב, א.

שהתורה היא ספר סיפורים, אזי ענשו וכו' וכו'], ולכן מצינו כמה הלכות שלמדים מסיפורים שבתורה, אע"פ שלא נאמרו בלשון של ציווי, כשאר הלכות שבתורה.

ועד"ז רואים גם במאמר זה[60] — שמסיים: "מי הוא היודע עתו וזמנו, וכדאיתא במדרש כו'".

והרי זה דבר פלא — ומסתמא חשבו כולם על זה ("אַלע האָבן זיך געכאַפט אויף דעם"):

מאמר זה יצא לאור יום אחד לפני יו"ד שבט. — המשך המאמר ניתן ללמדו בי"ג שבט, אבל סיום המאמר שניתן ללמדו ביו"ד שבט הוא — בדברי המדרש "מי הוא היודע עתו וזמנו", ולכן אין לדחות לאחר זמן. בענין זה הוצרך להיות סיום הלימוד ביו"ד שבט!...

— הן אמת שביום ההסתלקות שלו עולה הצדיק למעלה מעלה, אבל אעפ"כ, בנוגע לעשי' בעולם, כמו קיום מצוות בפועל, הרי לא שייך שענין זה ייעשה באותו אופן כפי שנעשה בחיים חייתו בעלמא דין; בשביל זה יש צורך בענין ד"זרעו בחיים", שאז "הוא בחיים"[61], וכמדובר פעם בארוכה[62] הפירוש בזה, שכאשר "זרעו בחיים", הרי זה פועל ענין החיים ("דאָס מאַכט לעבעדיק") אצל ה"אב", כך, ש"יעקב אבינו לא מת"[61]; אבל בשביל זה יש צורך ב"זרעו".

ובכן: מדובר אודות ענין שהי' קשור עם איש מסויים, אם כי איש כללי, במקום פלוני ובזמן פלוני; וביחד עם זה, ישנו גם הענין ש"התורה היא נצחית", שזוהי הוראה לכל אחד ואחד — שאין לדחות ענין למחר, מחר לאחר זמן או מחר כפשוטו, שכן, "מי הוא היודע עתו וזמנו"!

בודאי ישנו הבטחון — שיקויים בפועל — בנוגע לאריכות ימים ושנים טובות, אבל, בשעה שלאחרי', תהי' לו עבודה אחרת, ואז יצטרך למלא את שליחותו של הקב"ה — בתור נשמה בגוף — בענין אחר.

וע"ד שמצינו שבנוגע לתלמוד תורה לא שייך ענין של תשלומין, והיינו, שכאשר לומד תורה בשעה זו, אינו יכול להשלים מה שהחסיר לפנ"ז, שהרי חייב ללמוד תורה מצד שעה זו עצמה[63].

ועד"ז בנדו"ד: כיון ש"ימים יוצרו ולא אחד בהם"[64], ו"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה"[65], הרי מובן, שמספר

---

60) ספ"ה (סה"מ שם ע' 118).
61) תענית ה, ב.
62)
63) ראה גם תו"מ חל"ג ע' 299. וש"נ.
64) תהלים קלט, טז. וראה לקו"ש חט"ז ע' 273. וש"נ.
65) שבת עז, ב.

הימים שנותנים ליהודי הם לפי הצורך במילוי שליחותו, ואם אינו מנצל יום מסויים למילוי שליחותו, הרי גם אם ירצה להשלים זאת למחרת, יתכן שבגלל זה יחסר בקיום השליחות של יום המחר.

וזהו "מי הוא היודע עתו וזמנו" — שהרי אינו יודע מה תהי' שליחותו מחר; יתכן שהשליחות של מחר תהי' באופן שלא תוכל להעשות ביחד עם השליחות של היום שלפניו. ונמצא, שהוא יכול להמשיך לחיות עד מאה ועשרים שנה, ואעפ"כ, בגלל שלא ניצל יום מסויים או שעה מסויימת, יתכן שיחסר כל הענין.

ועד שענין זה מתבטא גם בהלכה בפועל — ש"מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה"[66], והיינו, שאע"פ שלכאורה יוכל לקיימה גם לאחר זמן, מ"מ, ישנו ציווי בתורה: "אל תחמיצנה", אלא יש לקיימה תיכף ומיד כשבאה לידו.

יא. וזוהי נקודה עיקרית שני', מסיום המאמר, שגם היא מהוה הוראה כללית ופנימית לכללות עבודת כל אחד ואחת מבני ישראל, ובפרט להההולכים באורחותיו נצח סלה ועד (כהלשון באגה"ק[67]) — שבשעה שמגיע לידו ענין מסויים, אין לדחותו.

וב' הוראות אלו ביחד, כוללים את כל עבודת האדם:

יש לגשת לכללות העבודה מתוך בטחון וודאות שבודאי יצליח למלא את השליחות לעשות לו ית' דירה בתחתונים (מתוך נצחון גדול במלחמה), ולהתחיל מיד את עבודתו במרץ וזריזות הכי גדולה (כסיום המאמר).

ועד שיקויים מ"ש בפרשתנו בנוגע ליציאה מהגלות הראשון: "ובני ישראל יוצאים ביד רמה"[68], ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"[69] — ע"י מעשינו ועבודתנו במשך זמן הגלות, ובפרט בעיקבתא דמשיחא, ברגעי הגלות האחרונים — נצא "ביד רמה", "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"[70], ו"שמחת עולם על ראשם"[71].

* * *

66) ראה מכילתא ופרש"י בא יב, יז.
67) שבהערה 6 (קמו, א).
68) בשלח יד, ח.
69) מיכה ז, טו.
70) בא יו"ד, ט.
71) ישעי' לה, יו"ד. נא, יא.

הוספה

א

ב״ה, ז׳ ניסן תשכ״ב
ברוקלין

הוו״ח אי״א נו״נ וכו׳ מוה׳ חיים אהרן שי׳

שלום וברכה!

במענה למכתבו מועש״ק ב׳ ניסן, בו שואל לנתינת שם על שם הרוג וכו׳

בכלל י״ל שתלוי בהמובא בכגון זה בדיני קטלנית ועוד יותר במכש״כ וק״ו שבאם שם מתירים בכגון זה אף דאשתו כגופו דמיא עאכו״כ בענין ששואל, ובמכ״ש וק״ו עוד יותר באם יש כאן גם ענין דנהרג ממחרפי ומריבי עם ישראל הן מריביו של הקב״ה ובמילא קידוש השם בזה, וק״ל

אבל כמובן שאין אני פוסק דינים, ויקבל בזה הוראת מורה הוראה בפועל, ואז ישאר בזה רק הענין דמאן דקפיד.

בודאי יודע המובא בכתבי האריז״ל אשר קריאת שם לנולדים אינו באקראי ובהזדמן, כי״א הקב״ה משים בפי ההורים השם המתאים לנשמה זו, עיין שער הגלגולים, הקדמה כ״ג.

א

מוה׳ חיים אהרן: דובערוסקין, חיפה.

שואל לנתינת שם על שם הרוג: כפה״נ ע״ש אחיו הת׳ ישראל ארי׳ דובערוסקין הי״ד, שנרצח ע״י מסתננים ערביים — כ״ח כסלו תשט״ו (ראה אג״ק ח״י אגרת ג׳קסא, ובהנסמן בהערות שם). — וכוונת שאלתו, שהרי אין נותנים שֵם אחרי מי ש״ריע מזלי״ (ראה יש״ש גיטין פ״ד סל״א אות י׳ (ישעי׳). ב״ש שמות אנשים שם. שו״ת חת״ס אה״ע ח״ב סכ״ה. ובכ״מ). — וראה גם אג״ק ח״י״ב אגרת ד׳רמח (נתינת שם אחרי אביו, שנאבד במלחמה). לקמן אגרת הבאה (נתינת שם אחרי מי שנהרג ע״י הנאַצים ימ״ש).

י״ל שתלוי .. בדיני קטלנית: דלפי רב אשי (יבמות סד, ב. וראה שו״ע אה״ע ס״ט ס״א, וברמ״א ונ״כ שם) הטעם לכך ש״ניסת לראשון ומת, לשני ומת, לשלישי לא תנשא״ (שהיא הנקראת ״קטלנית״) — הוא ג״כ מפני שה״מזל גורם״.

שבאם שם מתירים בכגון זה: היינו, כאשר נהרג בידי אוה״ע — ראה תשב״ץ ח״ג סי״ד (הובא בשו״ת צ״צ אה״ע ח״א סכ״ז סק״ד. ח״ב סשל״א בסופו) שהריב״ש ״התיר בכאן אשה שנתארסה ונהרג הארוס במיורקא, ונשאת בכאן ונהרג זה השני, והי׳ אומר ז״ל כי אין לומר בזו מזל גורם אלא זכותו גרם שנהרג בקדושה״.

דאשתו כגופו דמיא: מנחות צג, ב. ובכ״מ.

הענין דמאן דקפיד: ראה פסחים קי, ב.

לפלא גדול שאינו מזכיר מפעולותיו בהפצת המעינות, והרי נכתב מכתבו ביום ההילולא של כ״ק אדמו״ר מוהרש״ב, אביו של כ״ק אדמו״ר מו״ח — זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע.

בברכה לבשו״ט ולחג פסח כשר ושמח.

ב

[מענה]

באם לא קפדי בודאי דלא קפדי ואדרבה זכות גדול הוא.

❀ ❀ ❀

ב

מענה על גליון מכתבו של א׳ המזכירים — בו כותב ע״ד א׳ מאנ״ש ש״מחר יום ב׳ יתקיים אי״ה הברית מילה אצל בנו שי׳, וביקש לשאול אם יש חשש ליתן על שם אחד שנהרג על קידוש השם אצל הגרמנים ימ״ש״; וכמו״כ שואל ״אם כדאי ליתן רק שם א׳ מב׳ השמות של כ״ק אדמו״ר נ״ע״. — על שאלתו הראשונה, ״אם יש חשש כו׳״ — כתב רבינו (כבפנים); ובשאלתו השני׳, ״אם כדאי כו׳״ — רשם רבינו חץ על תיבת ״אם״, לומר ש״כדאי כו׳״. — נדפסה ב״כפר חב״ד״ גליון 712.

באם לא קפדי כו׳: **ראה פסחים קי, ב.**

לעילוי נשמת

מרת **געניא דבורה** ב״ר **יהושע** ע״ה

נפטרה כ״א טבת, ה׳תשנ״ז

ת. נ. צ. ב. ה.